

INFORMÁTOR ASOCIÁCIE POLIO V SR

2/2017

Z OBSAHU:

Ako sme dostali darček k nášmu výročiu
Dohoda o spolupráci
Pripomenuli sme si 25. výročie svojho vzniku

ROČNÍK XXII.

Spomienky

Predslov:

Je to spomínanie ženy, ktorá ako 13 ročné dievča muselo odísť z rodnej dedinky zastrčenej medzi kopcami na východe Slovenska, kde prežila dovtedy bezstarostné detstvo spolu s kamarátmi, sesternicami a bratrancami, detstvo plné hier a huncútstiev, či už v dedine, pri pasení busí, kráv aj jazde na koni.

Musela odísť do víru mesta, kde spoznala a niekoľko rokov prežila s deťmi, s ktorými sa život nemaznal a ktorým osud poznačil nielen tela, tváre, ale aj ich dušičky...

Mala skoro 13 rokov – do 13-čky jej chýbal presne mesiac, keď pevne držiac sa matkovej ruky, prekročila prah dverí ústavu pre telesne postihnuté deti – pochmúrnej jednoposchodovej budovy. V prijímacej kancelárii sa jej ujala pani v bielom plášti. Mala čo robiť, aby presvedčila dievča, aby pustilo maminu ruku, ktorá mlčky znášala tuhý stisk – dobrá mamina asi tušila, čo sa odohráva v duši dcéry – aké myšlienky jej víria hlavou, veď doma mali, čo robiť, aby ju presvedčili, že má ísť do ústavu, že cestovanie autobusom do školy v strediskovej obci po dvoch operáciách kĺbu je pre ňu nebezpečné.

Sestrička, lebo tak ju v duchu nazvala (neskoršie už vedela, že ju má volať súdružka vychovávateľka) ju zaviedla na poschodie, kde na dlhej chodbe pri stene stal dlhý rad malých drevených skriniek. Ukázala na jednu z nich, kde si má zložiť veci uložené v malom kufríku, načo viac, veď prišla len na týždeň, potom po ňu prídu. Zaviedla ju do spálne, kde bolo 16 – 18 postelí, v tej chvíli ani nevnímala ich počet. Pripomínala jej nemocničnú izbu, ibaže tých postelí tu bolo viac, potom sociálne zariadenia, denné izby. Nakoniec ju odviedla naspäť na prízemie rozlúčiť sa s matkou.

Až doteraz nestretla žiadne z detí (chovancov), bolo dopoludnie a sestrička jej povedala, že sú v triedach, majú vyučovanie. Lúčenie bolo krátke a smutné, v hrdle ju tlačila voľajaká guča, nie a nie prehltnúť, povedať mamke, že chce ísť naspäť domov, že sa jej tu nepáči. Sestrička v bielom to asi pochopila, vzala ju za ruku a odviedla do jedálne, že o chvíľu bude obed a zoznami sa s deťmi, s ktorými bude bývať, kamarátiť sa, chodiť do školy. Tíško sedela za jedným z mnohých stolov, nikdy sa nebúrila, nekričala (ani po operáciách pri najväčších bolestiach), iba sledovala tiene za okienkom a načúvala búchanie hrncov a rinčanie tanierov. Pochopila, že vedľa je kuchyňa.

A potom sa to stalo; najprv iba slabý šum, potom to zosilnelo v buchet, treskot, krik, dvere sa otvorili a dnu sa vovalil dav detí, ale akých detí, bez ruky, nohy, s hrbom, malé nevyrastené, hoci v tvári by ste im hádali, že majú najmenej dvadsať.

Keď zbadali dievča, zarazili sa, potom sa usadili, každý asi na svoje určené miesto. K dievčatu si prisadli tri dievčatá, nebadala na nich nejakú ťažkú vadu, dve pokrívkávali ako ona, tretia mala niečo s rukou.

Naraz sa prudko postavila. Do stoličky a zároveň aj do nej narazil chlapec s úškrnom na tvári bez rúk iba s malými kýptikmi, chcela sa mu vyhnúť, no tu zakopla do niečoho, či niekoho? Pozrela dole a pri stole zbadala chlapca bez nôh, chodil iba po rukách. To už nevydržala, prudko vybehla z jedálne na chodbu a potom na ulicu. Vychovávateľky preberajúce jedlo pri okienku to ani nezbadali. Ponáhľala sa na zástavku autobusu, vedela, že je blízko ústavu a autobus ešte nešiel, mamka vravela, že bude dlho čakať. Mať zbadala dcéru už z dialky, vybrala sa jej naproti, nestihla sa jej ani spýtať prečo je vonku, prečo za ňou ide, ta guča ako by sa z hrdla naraz vytratila, dievča sypalo slovo za slovom. Mamka na ňu nekričala, ani ju neudrela. Vlastne ju nikdy v živote nebila vediač, že dievča bije a bude biť život – osud sám už tým, že je postihnutá. Pritúlila si dieťa k sebe a tíško ju presviedčala, že sa musí vrátiť, že po ňu budú chodiť každý víkend. Dcéra tíško prikývla a vybrala sa k ústavu, no to už jej naproti kráčala vychovávateľka.

Trvalo dlho než si zvykla na život v ústave, na poznámky starších skoro už slečien, spolubývajúcich, na stretávanie a rozprávanie sa s tými, ktorí ju prvý deň tak vylakali.

Odchody domov každý týždeň redli, nie, že ju rodina nechcela, ale v ústave sa stále niečo dialo. Raz to boli kultúrne a športové podujatia, raz výlety, ústavne hry, niekedy sami chodili vystupovať po dedinách; spievať, recitovať, hrať divadlo. Väčšinou to bývalo v neskorých jesenných a zimných mesiacoch, keď ľudia na dedinách nemali veľa práce ako v jari a v lete. Zapájala sa do všetkého čo sa dialo v ústave a čo vedela. V škole sa jej darilo, nemala problémy s učením. Tak postupne splynula s tými, ktorých sa v prvý deň zlakla alebo dokonca štítila.

Tam nadviazala prvé priateľstvá, tam spoznala prvé platonické školské lásky, ba dokonca svoju životnú lásku, s ktorou kráča životom v dobrom aj zlom už 45 rokov. Tam spoznala pravé hodnoty života, naučila sa chápať druhých, pomôcť slabším a pracovať tak, aby raz v živote nikto nepovedal: „pozri tá mrzáčka alebo chromá nevie poriadne ani robiť“.

Veď neraz ju zaboľelo, keď pri spoločných prechádzkach po meste ľudia na nich poukazovali, iní sa posmievali - pozrite idú mrzáci. Neraz sa jej chcelo na nich zakričať: „Áno sme mrzáci, ale nie vlastnou vinou, osud nám to dal do vienka, možno naše tela vyzerajú iné ako tie vaše, ale naše srdcia a duše sú zdravé, netúžia po posmechu alebo súcite, ale prajú si poznať lásku a pochopenie, veď možno stačí len chvíľka vašej nepozornosti a môžete patriť k nám“.

Nie, nikomu nepriala nič zlé, veď na vlastnej koži skúsila aké je ťažké predierať sa životom s hendikepom.

Toto je príbeh, s ktorým na Kremnickej barličke sa Helenka Dovhunová umiestnila na 2. mieste v prednese vlastnej prózy. Príbeh, obsah ktorého sa každého z nás až príliš dotýka. Gratulujeme!

Ako sme dostali darček k nášmu výročiu, alebo dobrá vec sa podarila

Na stránkach nášho Informátora, ale i pri všetkých našich stretnutiach od víkendovky v máji 2014 v Piešťanoch rezonuje téma zmeny Indikačného zoznamu pre kúpeľnú starostlivosť. Nechcem tu teraz rekapitulovať tých posledných 41 mesiacov, ktoré odvtedy uplynuli, písal som o tom snád v každom Informátore. Spomeniem iba, že na samom začiatku sme sa rozhodli niečo pre túto zmenu sami urobiť – iniciovali sme petíciu, ktorú podporilo 7331 občanov, opakovane sme písali na ministerstvo zdravotníctva, prostredníctvom Národnej rady občanov so zdravotným postihnutím sme dávali „našu“ pripomienku k návrhu príslušného zákona.

O poslednom vývoji „našej veci“ som podrobnejšie písal v Informátore 1/2017 pred pol rokom, z hľadiska časového sledu udalostí to končilo informáciou, že čakáme na prijatie u generálneho riaditeľa Všeobecnej zdravotnej poisťovne, ktorú nám odporučili ešte v novembri na ministerstve zdravotníctva. Stretnutie na pôde generálneho riaditeľstva VŠZP sa uskutočnilo 31. marca 2017, prijala nás MUDr. Beata Havelková, MPH, vedúca odboru zdravotného a revízného poistenia, spolu so mnou tam bola aj Marcela Gašová. Pani doktorka sa na stretnutie veľmi dobre pripravila – mala informácie o tom, koľko poliomyelitikov približne na Slovensku aktuálne žije (1000 – 1500), koľko sa ich, poistencov VŠZP, v minulom roku s touto diagnózou liečilo v slovenských kúpeľoch (30) a koľko ich to stálo (cca 25 000 €). Pani doktorka nijako nespochybnila našu požiadavku, ak to zhrniem, podporila ju a povedala nám, že v tomto zmysle bude informovať aj generálneho riaditeľa VŠZP, ktorý by to následne mal posunúť na ministerstvo zdravotníctva. Najlepším riešením podľa nej by bola tzv. nepriama novelizácia Indikačného zoznamu (teda cez nejaký iný zdravotnícky zákon), otvárať ho samostatne len kvôli tomu nepovažovala za veľmi schodné riešenie.

Ukázalo sa však, že optimizmus, s ktorým sme vtedy s Marcelou z budovy GR VŠZP na Panónskej ceste v bratislavskej Petržalke odchádzali, nebol celkom na mieste. Ministerstvo zdravotníctva v polovici mája 2017 predložilo do medzirezortného pripomienkového konania návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony. V čl. III predmetného návrhu boli v dvanástich bodoch uvedené aj zmeny a doplnky zákona č. 577/2004 Z. z. o rozsahu zdravotnej starostlivosti uhrádzanej na základe verejného zdravotného poistenia a o úhradách za služby súvisiace s poskytovaním

zdravotnej starostlivosti v znení neskorších predpisov. Len pripomeniem, že to je ten „náš“ zákon, ktorého prílohou č. 6 je inkriminovaný Indikačný zoznam pre kúpeľnú starostlivosť. Našu pripomienku, ktorej cieľom bolo zmeniť kategorizáciu našej diagnózy „stavy po poliomyelitíde“ (B91) zo súčasnej skupiny „B“ späť na skupinu „A“, sme však v návrhu nenašli.

Tak sme sa, podobne ako v septembri 2014, opäť obrátili na Národnú radu občanov so zdravotným postihnutím, prostredníctvom ktorej sme koncom mája v rámci medzirezortného pripomienkového konania predložili náš návrh znovu spolu s príslušným odôvodnením. Nepochodili sme však – vláda SR na svojom zasadnutí 24. 7. 2017 prerokovala aj návrh tohto zákona. V priloženom vyhodnotení medzirezortného pripomienkového konania sme sa ale dočítali, že naša pripomienka, podobne ako 77 ďalších zásadných pripomienok, je „nad rámec novely zákona“.

Nenechali sme sa ale odradiť – snád poslednou možnosťou bolo obrátiť sa s našou požiadavkou priamo na poslancov Národnej rady Slovenskej republiky. Boli však parlamentné prázdniny, museli sme preto chvíľu počkať, kým sa poslanci vrátia späť do poslaneckých lavíc. Medzitým som však od RNDr. Branislava Mamojku, CSc., predsedu NROZP v SR, a Ing. Milana Měchuru z Únie nevidiacich a slabozrakých Slovenska, excelentného znalca sociálnej a zdravotníckej legislatívy, získal cenné informácie o tom, ako prebieha schvaľovanie jednotlivých zákonov v NR SR, čo sa deje s návrhmi, kto a ako ich prerokováva, čo predchádza čomu atď., boli to nesmierne cenné informácie.

Posledné týždne boli celkom hektické – najprv som pripravil listy, ktorými sme chceli osloviť poslancov výborov, ktoré „náš“ návrh zákona dostali pridelené na prerokovanie predtým, než sa posunú do 2. čítania – bol to Ústavnoprávny výbor a Výbor pre zdravotníctvo, ten druhý je však kľúčový, keďže je gestorským výborom a jeho stanovisko k vládnemu návrhu zákona má zásadný význam. V pondelok 25. septembra som listy adresované p. Štefanovi Zelníkovi, predsedovi Výboru pre zdravotníctvo, a p. Róbertovi Madejovi, predsedovi Ústavnoprávneho výboru, ktoré som predtým ešte odniesol na podpis p. Mamojkovi, doručil do podateľne NR SR. Vysvetlil som tam, kto sme, o čo nám ide a o čo ich prosíme. Priložil som k tomu znenie samotného návrhu aj s odôvodnením, ako sme ho sformulovali ešte v máji v rámci medzirezortného pripomienkového konania, pridal som aj podporné stanovisko MUDr. Gazdíkovej zo septembra 2014 a ešte článok „Obrnou to nekončí“, ktorý napísala Zuzka Baranová a ktorý bol uverejnený v januári 2015 v časopise Bedeker zdravia. Celý tento „balíček“ potom ešte v ten istý deň večer p. Mamojka odoslal mailom všetkým 24 poslancom, členom oboch spomínaných výborov (jedenástim vo Výbore pre zdravotníctvo a trinástim v Ústavnoprávnom výbore).

No a prišlo predposledné, snáď rozhodujúce dejstvo – v stredu 4. októbra 2017 som sa zúčastnil na rokovaní výboru pre zdravotníctvo. Zúčastnili sa ho všetci jedenásti poslanci výboru, prítomný bol aj p. minister Drucker s menšou suitou svojich zamestnancov (mimochodom, zdržali sa tam po celý čas, čo boli prerokovávané návrhy zdravotníckych zákonov a tých bolo päť, takže tam bol takmer tri hodiny v kuse); ako siedmy bod (z ôsmich) bol prerokovaný návrh „nášho“ zákona. Po procedurálnych bodoch predseda výboru p. Zelník otvoril rozpravu a hneď na jej začiatku predniesol ako spravodajca výboru pre tento vládny návrh zákona našu požiadavku – najprv jej legislatívnu podobu a následne jej odôvodnenie. V závere rokovania o tomto bode programu sa hlasovalo o prednesených pozmeňovacích návrhoch prítomných poslancov, ten „náš“, ktorý predniesol v úvode rozpravy p. Zelník, schválili všetci prítomní poslanci bez pripomienok.

V schválenom uznesení z tejto schôdze Výbor pre zdravotníctvo súhlasí s vládnyim návrhom zákona a odporúča NR SR zákon schváliť s pozmeňujúcimi návrhmi. Tých je celkom 36, nás sa týka ten s poradovým číslom 11, ktorý znie nasledovne:

„11. Čl. III sa dopĺňa bodmi 13 a 14, ktoré znejú:

„13. V prílohe č. 6 Indikačný zoznam pre kúpeľnú starostlivosť, tabuľkovej časti, oddielu VI. Nervové choroby, riadku s číslom indikácie VI/2, sa v treťom stĺpci vypúšťa slovo „B91“.

14. V prílohe č. 6 Indikačný zoznam pre kúpeľnú starostlivosť, tabuľkovej časti, oddielu VI. Nervové choroby sa za riadok s číslom indikácie VI/2 vkladá nový riadok, ktorý znie:

A	VI/3	B91 G14	Následky poliomyelitídy Postpoliomyelitický syndróm	neuroológ, lekár FBRL, všeobecný lekár	21	Kúpeľnú starostlivosť možno pri tejto indikácii uhrádzať z prostriedkov verejného poistenia najviac raz za dva roky
---	------	------------	--	---	----	---

Čísla indikácií VI/3 až VI/13 sa označujú ako VI/4 až VI/14.

Cieľom navrhovanej zmeny je prostredníctvom zmeny kategorizácie úhrady z verejného zdravotného poistenia (zdravotná starostlivosť je plne hradená z verejného zdravotného poistenia a služby sú čiastočne hradené z verejného zdravotného poistenia) zabezpečiť väčšiu dostupnosť indikovanej kúpeľnej starostlivosti pre skupinu pacientov, ktorí v ranom detstve prekonali detskú obrnu (poliomyelitídu, B91) a u značnej časti ktorých sa v priebehu desiatok rokov po odznení akútneho štádia rozvinul postpoliomyelitický syndróm (G14). Následky detskej obrny, vrátane rozvinutého postpoliomyelitického syndrómu, sa výrazným spôsobom podpisujú pod zhoršu-

júce sa zdravie pacientov a jediným overeným spôsobom, ako tento proces spomaliť, je podľa najnovších vedeckých poznatkov a odporúčaní pravidelná, opakujúca sa rehabilitácia a kúpeľná liečba.“

Zákon v navrhovanej podobe spolu so všetkými pripomienkami gestorského výboru pre zdravotníctvo schválila Národná rada Slovenskej republiky dňa 10. októbra 2017 v tretom čítaní o 17:13 h (za: 89, proti: 30; zdržali sa: 15; neprítomní: 16;). Myslím, že to bude pre nás, obrnárov na Slovensku, pamätný deň. A je to snáď ten najkrajší darček, aký sme si mohli želať k 25. výročiu založenia našej Asociácie polio v SR.

Chcem sa poďakovať všetkým, ktorí akýmkoľvek spôsobom prispeli k tomu, že to dopadlo takto dobre, osobitne však dakujem Anke Porembovej, ktorá stála na samom začiatku tejto anabázy, keď ma vtedy zdravo vyprovokovala, a ktorej vďačím za to, že som to dotiahol až do tohto úspešného konca; nebyť jej vtedajšieho apelu a argumentácie, už by som to dávno vzdal.

Najviac sa ale chcem poďakovať za podporu a pomoc mojej Gizke, bez jej pochopenia by som sa nedostal nikam, po celý čas ma povzbudzovala a držala mi palce, s ňou som sa radil najčastejšie a jej pripomienky mi neraz pomohli posunúť sa výraznejšie ďalej.

Tolko teda radostná správa o úspešnom konci, o úspešnom zavŕšení nášho spoločného úsilia. Som nesmierne rád, že sa nám to podarilo a že sme dosiahli, čo sme chceli. VĎAKA VÁM VŠETKÝM!

Štefan Grajčár

P.S.: Už len krátky dôvetok – počkajme si, v akej podobe bude táto zmena uverejnená v Zbierke zákonov, malo by sa tak stať ešte do konca októbra, ak má zákon v tejto upravenej podobe platiť od 1. 11. 2017. Ak to však bude tak, ako to bolo schválené vo Výbore pre zdravotníctvo, treba potom o tom informovať svojich odborných lekárov, nesmieme však zabudnúť ani na to, že nárok na kúpeľnú starostlivosť je podmienený tým, že táto nadväzuje na predchádzajúcu ambulatnú alebo ústavnú starostlivosť.

Blahoželanie Alicke Suchej

Naša Alicka, dlhoročná predsedníčka a dnes podpredsedníčka Asociácie polio v SR, RŠO SZTP, koncom októbra oslavuje svoje 80. narodeniny. Je neuveriteľné, koľko energie v tejto drobnej, útlej žene stále je, má jej snáď aj na rozdávanie! S plnou vervou a veľmi profesionálne organizuje rok čo rok pravidelné stretnutia našich členov – májovú víkendovku i augustový rekondičný týždeň, komunikuje s hotelmi, rekreačnými a po-

bytovými zariadeniami v celej republike, dohaduje pre nás čo najvýhodnejšie podmienky, zabezpečuje program, rozpis ubytovania, do poslednej možnej chvíle sa snaží urobiť, čo treba, aby bolo všetko tip-top a my ako účastníci maximálne spokojní. Darí sa jej to k veľkej spokojnosti nás všetkých, klobúk dolu!

To ale ešte nie je všetko – Alicka je dlhé roky hlavnou editorkou Informátora, občasníka, ktorý Asociácia polio v SR vydáva v tlačenej i elektronickej forme 2x ročne a ktorého aktuálne číslo máte práve pred sebou. Zabezpečuje všetko, čo takáto práca zahŕňa – od navrhovania obsahu každého čísla, cez hľadanie a následné naháňanie autorov jednotlivých príspevkov (vrátane autora tohto článku) pred každou uzávierkou, zostavenie čísla, grafickú úpravu, jazykovú korektúru textov, komunikáciu s tlačiarňou až po dohľad nad distribúciou čísla členom. Samozrejme, rada prispieva autorsky aj sama, známe sú najmä jej úvodníky...

To ale zďaleka nie je všetko – Alicka je dlhoročnou členkou redakčnej rady časopisu TP+TP, redigovala tiež niekoľko publikácií, ktoré boli výstupom rôznych projektov s priamou účasťou SZTP. Desaťročie bola členkou Republikovej rady SZTP a veľmi aktívne sa podieľala na jej činnosti. Za svoju dobrovoľnícku činnosť bola pred niekoľkými rokmi ocenená pamätnou plaketou pri príležitosti 20. výročia vzniku SZTP a Európskeho roka dobrovoľníctva, je držiteľkou aj ďalších zväzových ocenení.

To ale naozaj nie je všetko – čo je najdôležitejšie, Alicka je dušou našej Asociácie polio, všetkých našich stretnutí za posledné takmer dve desaťročia, bez nej si už žiadnu našu spoločnú akciu snáď ani nevieme predstaviť. Želáme jej preto dobré zdravie, veľa pohody, šťastia a radosti v kruhu svojich najbližších i nás ostatných!

*Štefan Grajcár, Rada
a členovia Asociácie polio v SR*

Pripomenuli sme si 25. výročie svojho vzniku

Prvý májový víkend (5. – 8. 5. 2017), tentoraz predĺžený o pondelkový štátny sviatok, sa v hoteli Satelit v Piešťanoch uskutočnilo už tradičné víkendové stretnutie členov Asociácie polio v SR, republikovej špecifickej

organizácie SZTP. Zišlo sa nás tam zo všetkých kútov Slovenska, ale aj z Čiech a Moravy takmer šesťdesiat, najviac za posledných pár rokov.

Začali sme piatkovým obedom, popoludní sme mali spoločné zasadnutie Rady a Kontrolnej komisie AP, na ktorom sme najprv hodnotili hlavné aktivity predchádzajúceho roka, no venovali sme sa najmä doladovaniu programu členskej schôdze, ktorú sme si naplánovali na sobotňajšie popoludnie. (Keďže sme celorepubliková organizácia, nie je pre nás jednoduché schádzať sa na členských schôdzach v štandardných, marcovo-aprílových termínoch, ako je to v prípade väčšiny základných organizácií SZTP, naša Asociácia polio preto členskú schôdzu organizuje až začiatkom mája počas jarných víkendových stretnutí.) Večer potom väčšina z nás využila na prechádzky po piešťanskom korze, ochutnávanie zmrzliny tu či tam, alebo len na také príjemné klábosenie s priateľmi pri káve, pohári vína alebo dobre vychladenom pive.

Hlavným bodom sobotňajšieho programu bola členská schôdza popoludní, ktorá mala tentoraz trochu výnimočný scenár – venovali sme ju najmä pripomenutiu si 25. výročia založenia našej Asociácie polio v SR.

Schôdzu otvoril jej predseda Štefan Grajčár a hneď v úvode odovzdal slovo našim hosťom, ktorí vo svojich krátkych príhovoroch pozdravili členov našej jubilujúcej organizácie – najprv to bola **Ing. Monika Vráblová**, predsedníčka SZTP, po nej sa slova ujala **PhDr. Marcela Stránská**, predsedníčka partnerskej organizácie Asociácie polio z Českej republiky.

Pri príležitosti 25. výročia založenia AP v SR sme odovzdali aj ďakovné listy našim dlhoročným členom, ktorí v priebehu tých rokov zastávali, resp. zastávajú v Rade a Kontrolnej komisii rôzne funkcie – **Emílii Staňákovéj** („za dlhoročnú aktívnu činnosť a za neutíchajúce úsilie v prospech občanov postihnutých detskou obrnou a jej neskoršími následkami“), **Ing. Jozefovi Danekovi** („za dlhoročnú aktívnu činnosť v Rade Asociácie polio v SR a za neutíchajúce úsilie robiť niečo v prospech občanov postihnutých detskou obrnou a jej neskoršími následkami“) a **Milošovi Stilhammerovi** („za dlhoročné aktívne pôsobenie v Rade a Kontrolnej komisii a za neutíchajúce úsilie v prospech občanov postihnutých detskou obrnou a jej neskoršími následkami“). Ocenení zrejme vôbec netušili, čo sme im prichystali, no potlesk prítomného publika len potvrdil, že ocenenia sú v tých najsprávnejších rukách.

V ďalšej časti programu schôdze členovia väčšinou hlasov schválili návrh Rady AP, aby sme sa uchádzali o členstvo v Slovenskej aliancii zriedkavých chorôb, ktorej základným cieľom je riešiť situáciu pacientov so zriedkavými chorobami na Slovensku. Keďže medzi zriedkavé choroby (podmienkou tu je výskyt nie viac ako 5 chorých na 10 000 obyvateľov) patrí dnes na Slovensku už aj poliomyelitída a jej následky vrátane postpo-

liomyelitického syndrómu, podmienku na prijatie do AZCH spĺňame. Členstvo v tejto organizácii nám môže pomôcť pri riešení našich problémov, najmä v oblasti zdravotnej starostlivosti.

Členská schôdza schválila aj ďalší návrh Rady AP, aby sa naša organizácia uchádzala o plné, nie pridružené členstvo v Európskej únii polio, ktorá zastrešuje organizácie obrnárov z celej Európy a usiluje sa v rámci svojich možností obhajovať ich záujmy, ale tiež podporovať ich spoluprácu a vzájomnú výmenu skúseností, najmä v oblasti zdravotnej starostlivosti a sociálnej pomoci.

Predseda AP v SR ďalej ešte informoval členov o krokoch, ktoré sme podnikli v priebehu posledných mesiacov pri presadzovaní návrhu na zmenu v Indikačnom zozname pre kúpeľnú starostlivosť, ktorá by mala zabezpečiť výrazne lepšiu ekonomickú dostupnosť kúpeľnej starostlivosti pre obrnárov na Slovensku a ktorú v petícii v r. 2014 podporilo svojimi podpismi takmer 7 300 občanov. Š. Grajcár konštatoval, že po nedávnych rokovaníach na Ministerstve zdravotníctva SR, ako aj vo Všeobecnej zdravotnej poisťovni sú naše vyhladky na dosiahnutie požadovanej zmeny opäť o niečo reálnejšie, rozhodujúce však bude, ako sa k tomu v konečnom dôsledku postaví MZ SR a následne poslanci NR SR, keď takýto návrh dostanú na stôl.

Poslednú časť programu členskej schôdze vyplnila bohatá prezentácia **Mariky Mruzkovej**, našej stálice a jednej zo zakladajúcich členiek AP v SR, ktorá nás previedla celou doterajšou históriou našej organizácie. Tu je niekoľko faktografických údajov:

- AP v SR ako občianske združenie zdravotne postihnutých občanov s následkami po poliomyelitíde bola založená 8. 8. 1992 v Sielniaci pri Banskej Bystrici ako súčasť SZTP
- doterajšími predsedami boli pp. **PhDr. Jozef Tlamka** (1994-1998), **Ing. Alica Suchá** (1998-2009) a **PhDr. Štefan Grajcár** (od r. 2010)
- doteraz sme pre svojich členov zorganizovali celkom 25 sociálno-rehabilitačných kurzov a pobytov, najviac na Zemplínskej šírave (10x) a v Dudinciach (9x)
- uskutočnilo sa celkom 22 víkendových stretnutí, najviac v Piešťanoch (14x)
- zorganizovali sme dva zájazdy do Janských Lázní, kúpeľov nášho detstva a mladosti
- od r. 1996 vydávame pre svojich členov Informátor, informačný bulletin, a to 2x ročne.

Program víkendového pobytu členov Asociácie polio v SR pokračoval večer tradičnou spoločnou zábavou pri diskohudbe s našim dvorným „dídžejom“ Ďurim Bičanom, nedeľu sme strávili prechádzkami po meste

a oddychom, víkendový program sme večer potom završili opäť spoločne, tentoraz posedením pri gitarách (Ondro Mocko a Jano Bartko) a našom vlastnom autentickom speve.

Štefan Grajcár

Dohoda o spolupráci

Asociace polio

so sídlom: Jabloňová 2891/2, 106 00 Praha 10, Česká republika (ďalej len „Asociace polio“), zastúpená: PhDr. Marcelou Stránskou, predsedníčkou,

a

Asociácia polio v SR, republiková špecifická organizácia Slovenského zväzu telesne postihnutých, so sídlom: Žehrianska 7, 851 07 Bratislava, Slovenská republika (ďalej len „Asociácia polio v SR“), zastúpená: PhDr. Štefanom Grajčárom, predsedom,

na svojom stretnutí, ktoré sa uskutočnilo 6. 5. 2017 v Piešťanoch, sa dohodli na nasledovnom:

Článok I.

Asociace polio a Asociácia polio v SR prijímajú túto Dohodu o spolupráci ako vyjadrenie záujmu a ochoty oboch organizácií spolupracovať v rámci svojich možností vo všetkých oblastiach svojej činnosti vymedzených svojimi vnútornými predpismi (Stanovami, resp. Štatútom).

Článok II.

Asociace polio a Asociácia polio v SR týmto deklarujú svoj záujem úzko spolupracovať aj v oblasti obhajoby záujmov svojich členov, ľudí so stavmi po poliomyelitíde, najmä pokiaľ ide o dostupnosť a kvalitu primeranej kúpeľnej a liečebnej starostlivosti. V záujme zvýšenia informovanosti odbornej i laickej verejnosti o potrebách poliomyelitikov sa obe organizácie budú snažiť organizovať vo vzájomnej spolupráci, ale i v spolupráci s ďalšími organizáciami a odbornými lekármi odborné podujatia s cieľom výmeny skúseností pri liečebnej a kúpeľnej starostlivosti o pacientov so stavmi po poliomyelitíde.

Článok III.

Asociace polio a Asociácia polio v SR budú spolupracovať a snažiť sa koordinovať svoje kroky aj vo vzťahu k Európskej únii polio (European Polio Union, EPU), ktorej členmi sú. Za tým účelom budú v dostatočnom predstihu pred každoročným Valným zhromaždením EPU, resp. pred každým hlasovaním členov EPU spoločne komunikovať s cieľom koordinovať

bolo osobné nadviazanie kontaktov medzi českou a slovenskou Asociáciou polio a vytýčenie spoločných cieľov. Za českú AP bol prítomný aj Ing. Miroslav Novosad, CSc., ktorý zastupuje českú AP v medzinárodných vzťahoch, a samozrejme ja, ako doterajšie informačné pojitko týchto dvoch asociácií.

Naša pani predsedníčka mala celkom zaujímavé antré. Jej cesta z Prahy do Piešťan trvala neuveriteľných jedenásť hodín! Podľa mapového plánovania trasy zo Seznamu.cz túto trať dlhú 381 km mala prejsť za štyri hodiny a devätnásť minút... Plán splnila na 300 %, prišla v piatok o deviatej večer. Ešteže hlavný program víkendového stretnutia bol až v sobotu a mohla si v pokoji odpočinúť.

A sobotňajší deň bol naozaj intenzívny. Intenzívny najmä čo sa týka obojstranných vzťahov našich asociácií. Hneď dopoludnia sme sa zišli na bilaterálnej schôdzke. Za českú asociáciu sme sa zúčastnili my traja vyššie menovaní, za slovenskú predseda PhDr. Štefan Grajcár, dve podpredsedníčky Rady AP v SR, Ing. Alica Suchá a Ing. Marcela Gašová, a MUDr. Zuzana Baranová, PhD., aktívna účastníčka európskych zasadnutí.

Hlavnými bodmi rokovania bolo: aké problémy nás trápia, spolupráca do budúcnosti, existencia a fungovanie v rámci EPU, spoločné projekty.

V úvode sa predstavila predsedníčka českej AP Marcela Stránská. Spomenula prechod našej organizácie z občianskeho združenia na spolok, ktorý sme museli zrealizovať v rámci novelizácie Občianskeho zákonníka. S tým súvisela i novelizácia Stanov AP, čo si vyžiadalo nemalé úsilie. Dôležitým bodom je získavanie dotácií na podporu našej činnosti. Darí sa nám získavať prostriedky na rekondičné pobyty, vydávanie Zpravodaja AP a na Festival Obrnári obrnárom a o obrnároch, ktorý sa pravidelne uskutočňuje v Janských Láznach. V súčasnej dobe chceme nadviazať kontakty s novým riaditeľom SLL Janské Lázně s cieľom dohodnúť sa na aktívnej spolupráci tak na poli kúpeľníctva, ako aj na poli kultúrom. Dôležitou oblasťou je i prezentácia AP v medicínskej a zdravotnej sfére, keďže my obrnári nepotrebujeme lieky, ale potrebujeme rehabilitáciu.

Predseda AP v SR Štefan Grajcár uviedol, že ich organizácia je právny subjektom prostredníctvom Slovenského zväzu telesne postihnutých. Zdroje príjmov, okrem členských príspevkov, majú z asignačnej dane, ktorá na Slovensku existuje ako možnosť poukázať 2 % zo zaplatenej dane v prospech občianskych združení. Slovenská asociácia má identické problémy, inú situáciu majú slovenskí obrnári v kúpeľnej starostlivosti, kde sú zaradení do príspevkovej starostlivosti. Po rozsiahlej petičnej akcii je náznak na rekategorizovanie do komplexnej kúpeľnej starostlivosti.

Štefan vzápätí informoval o EPU. Tento rok je 10. výročie založenia európskej organizácie, nastane zmena vo vedení. Predpokladá sa, že na najbližšom Valnom zhromaždení bude po Johnovi McFarlanovi zvolená

za predsedníčku pani Gurli Nielsen z Dánska. Informoval o navrhovaných zmenách v podmienkach členstva a výškach poplatkov. Naše organizácie sú asociovanými členmi, ktorí nemajú právo voliť. Podľa nového návrhu sa budeme uchádzať o plné členstvo a potom sa budeme môcť aktívne podieľať na dianí EPU s hlasovacím právom. Poplatok za plné členstvo v EPU na rok je 75 Eur, za asociované členstvo 50 Eur, rozdiel je teda 25 Eur. Zasadnutie Výboru EPU, ktorého členom je od minulého roku i Štefan, už prebiehajú aj na báze on-line prepojení. Výbor EPU sa stretáva dvakrát ročne. V roku 2018 sa plánuje konferencia o PPS v Štokholme.

Ako hlavný spoločný projekt navrhoval Štefan Grajcár seminár o PPS s účasťou Slovenska, Česka, Maďarska, Rakúska a Poľska. Je možné na to získať finančné prostriedky z Visegrádskeho fondu. Navrhuje miesto a termín v Piešťanoch v čase víkendového stretnutia. Je na nás, aby sme si premysleli, koho by sme za českú AP delegovali z odborných lekárskeho kruhov. Spoločný projekt musí byť podaný najneskôr k 1. 12. 2017, aby jeho realizácia bola možná v máji budúceho roka. Obaja predsedovia sa zhodli na aktívnej spolupráci v tejto oblasti.

Na záver spoločnej schôdzky sa dohodlo na zjednotení stanov, pokiaľ ide o členstvo slovenských alebo českých obrnárov v sesterských asociáciách. Marcela Stránská ďalej poverila Štefana Grajcára, aby na najbližšom Valnom zhromaždení v Lobbachu zastupoval i českú AP.

Predsedovia oboch organizácií sa ďalej dohodli na tom, že podmienky vzájomnej spolupráce budú podrobnejšie špecifikované v Dohode o spolupráci AP v SR a AP v ČR, ktorej návrh pripraví slovenská strana a ktorý následne schváli Rada AP v SR, resp. výbor českej AP.

Popoludní program pokračoval členskou schôdzkou AP v SR za účasti 57 členov. Niesla sa v duchu 25. výročia, všetci zúčastnení dostali upomienkové darčeky: pero s nápisom „Asociácia polio v SR, RŠO SZTP, 1992 – 2017“ a perníkovú podkovu AP 25 z dielne členky AP Helenky Dovhunovej. Na schôdzi prehovorila najskôr predsedníčka Slovenského zväzu telesne postihnutých, pani Ing. Monika Vrábľová. Predseda Štefan Grajcár informoval o súčasnom stave rekatégorizácie kúpeľnej starostlivosti slovenských obrnárov. Členská schôdza odhlasovala členstvo AP v SR v Aliancii zriedkavých chorôb a plné členstvo v EPU na ďalšie obdobie. Potom všetkých členov pozdravila predsedníčka českej AP pani Marcela Stránská. Bola by rada, keby sa zo spoločných stretnutí stala tradícia a aby sme sa tu stretávali ešte ďalších 25 rokov. Nasledovalo podakovanie dobrovoľným aktívnym členom, ktorí vo svojom voľnom čase pracovali a dosiaľ pracujú v prospech členov AP. Zakladajúca členka AP v SR, Mária Mruzková, potom prezentovala dvadsaťpäťročnú históriu organizácie premietaním fotografií dokumentujúcich túto činnosť.

Sobotňajší deň zakončil spoločenský večer s diskotékou, tombolou, tancom a dobrou náladou. Bavili sme sa do neskorých hodín.

Nedeľu sme si užívali každý po svojom. Nieкто prehliadkou mesta a kúpeľného ostrova. Nieкто využil posedenie v predzáhradkách s konzumáciou zmrzliny a kávičky. Večer sme si opäť sadli do spoločenskej miestnosti a roztočili spevácky večer s gitaristami Janom Bartkom a Ondrom Mockom. Spievali sa ľudovky, trampovky, šlágrovky, jednoducho, na čo sme si spomenuli. Na plátne sme premietali videozáznamy z rekondícií zo Zemplínskej Šíravy. Každý sa rád videl ešte v plnej sile, v dobrej kondícii. No, čo narobíme, roky plynú a plynú.

Ale my sa radi stretávame, aby sme si nielen zaspomínali, ale aby sme si dodali sily a opäť sa o rok stretli.

Mária Mruzková

Valné zhromaždenie Európskej únie polio v Lobbachu

Ako sa o tom rozhodlo už minulý rok na zasadnutí v Piešťanoch, tohtoročné Valné zhromaždenie EPU sa uskutočnilo v sobotu 24. júna v Nemecku v mestečku Lobbach (cca 2 400 obyvateľov) ležiacom asi 140 kilometrov južne od Frankfurtu n. Mohanom, resp. ani nie 25 kilometrov od Heidelbergu, svetoznámeho svojou históriou, zámkom a najstaršou univerzitou v Nemecku. Samotný Lobbach je okrem kostola, ktorého počiatky siahajú do 12. storočia, známy ešte tým, že v ňom sídli firma Manfreda Sauera vyrábajúca zdravotnícke pomôcky pre pacientov trpiacich inkontinenciou. Pán Manfred Sauer sám je vodičiar a zisk zo svojho podnikania investoval aj do rovnomenného hotela, ktorého plná kapacita je prispôsobená pre vodičiarov a v ktorom prebehlo aj VZ EPU.

Na cestu sme sa vydali v piatok dopoludnia – z domu najprv vo dvojici s Gizkou, na bratislavskej hlavnej stanici si k nám prisadla Klára Schweitzer, ktorá docestovala vlakom z Budapešti, a pokračovali sme ďalej krížom cez celé Rakúsko do Bavorska až do cieľa.

Valného zhromaždenia sa zúčastnilo celkom 34 zástupcov polio organizácií z trinástich krajín (Belgicko, Dánsko, Francúzsko, Holandsko, Írsko, Maďarsko, Nemecko, Nórsko, Slovensko, Španielsko, Švajčiarsko, Taliansko, Veľká Británia), hosťami boli dr. Axel Rütz z Nemecka a prof. Arzu On z Turecka. Najsilnejšie bolo zastúpené paradoxne nie domáce Nemecko (7 zástupcov), ale Taliansko (9), z ostatných krajín okrem Belgicka (5) sme boli po jednom, dvoch.

V úvode VZ v sobotu dopoludnia najprv prezident EPU John McFarlane predniesol správu o činnosti za obdobie od posledného VZ v júni 2016 v Piešťanoch, v ktorej krátko zrekapituloval, čo všetko sa za uplynulý rok udialo, aké aktivity sa realizovali tak na európskej, ale aj celosvetovej úrovni. Informoval ďalej o návrhu zmien, ktoré sa týkajú typov členstva v EPU a z nich sa odvíjajúcej výšky registračného poplatku a výšky ročného členského a ktoré Výbor EPU odporúča delegátom zhromaždenia schváliť. Rozlišovať sa bude plné, pridružené a špeciálne členstvo, z nášho pohľadu však stačí uviesť, že pri plnom členstve, ktoré sme si už odsúhlasili na májovej členskej schôdzi v Piešťanoch, bude ročné členské vo výške 75 € (čo je najmenej – ide o organizácie s ročným príjmom menej ako 12 500 €; u organizácií s ročným príjmom nad 300 tisíc sú tieto poplatky vo výške 500 €), registračný poplatok je v rovnakej výške. Pri pridruženom i špeciálnom (individuálnom) členstve sú tieto poplatky vo výške 50 €, resp. 10 €. Všetky uvedené zmeny boli schválené a premietnu sa tak do Štatútu EPU, ako aj do ďalších dokumentov (napr. do formulára prihlášky do EPU). V súvislosti s týmito zmenami sme avizovali, že o plné členstvo sa za týchto podmienok bude uchádzať tak naša, ako aj česká Asociace polio.

Delegáti VZ následne schválili správu o hospodárení, správu audítorov a návrh rozpočtu na nasledujúci rok.

V ďalšom priebehu p. John McFarlane oficiálne oznámil už vopred ohlásené odstúpenie z postu prezidenta EPU, ktorý zastával od r. 2008, rozhodol sa pre tento krok na jednoznačné odporúčanie lekárov vzhľadom na svoj zhoršujúci sa zdravotný stav. Jeho abdikácia bola prijatá, členovia výboru, ako aj všetci prítomní mu veľmi srdečne poďakovali za jeho činnosť, aktivity v prospech obnárrov v Európe i v prospech samotnej EPU. Dobrou správou však je, že John ostáva členom Výboru EPU a bude sa i naďalej usilovať aktívne podieľať na jeho činnosti a činnosti celej organizácie.

VZ ďalej zvolilo troch nových členov výboru EPU – p. Davida Mitchella z Veľkej Británie (British Polio Fellowship), p. Paula Neuhausu z Nemecka (Bundesverband Poliomyelitis, e. V.) a p. Gurli Nielsen z Dánska (Polio Denmark). V súvislosti s touto poslednou voľbou rezignoval na členstvo vo výbore p. Philip Rendtorff z Dánska. Výbor EPU má teda aktuálne osem členov – Margret Embry (Belgicko), Erika Gehrig (Švajčiarsko), John McFarlane (Írsko), David Mitchell (V. Británia), Paul Neuhaus (Nemecko), Gurli Nielsen (Dánsko), Daniel Peltzer (pokladník; Belgicko), no a ešte ja.

V rámci bodu „Rôzne“ sa diskutovalo o budúcej konferencii venovanej problematike polio a PPS, ktorá by nadväzovala na predchádzajúce konferencie organizované v r. 2011 v Kodani a v r. 2017 v Amsterdame. Pôvodne sa mala uskutočniť v tomto roku v Štokholme, z toho ale zišlo, preto sa uvažuje o tom, že sa zorganizuje v r. 2018 alebo až v r. 2019. Zástupca

organizácie polio v Baskicku, Španielsko, prítomných informoval, že majú potenciál a možnosti usporiadať takúto veľkú medzinárodnú konferenciu v októbri 2018 v meste Vitoria-Gasteiz, do úvahy však pripadajú aj iné alternatívy (napr. Izmir v Turecku, ktorý navrhla prof. Arzu On).

O mieste a termíne Valného zhromaždenia v roku 2018, z nemnohých alternatív sa však prítomní rozhodli pre hotel Haus Rheinsberg v meste Rheinsberg v Nemecku, asi 80 km severozápadne od Berlína, miesto, ktoré odporučil Paul Neuhaus, keďže spĺňa požadované kritériá pre vozičkárov a majú s ním dobré skúsenosti.

Program sobotného popoludnia vyplnila prezentácia dr. Axela Rütza. M. D., vedúceho Polio centra na Katolíckej klinike v Koblenzi-Montabaur, jedného z mála pracovísk v Európe, ktoré sa špecializuje na diagnostiku a liečbu pacientov po poliomyelitíde a s postpoliomyelitickým syndrómom. Dr. Rütz, špecialista v odboroch ortopédia a traumatológia (traumatologická chirurgia), tiež autor publikácie „Sprievodca diagnostikou a terapiou pre pacientov s neskorými následkami polio a PPS“, sa vo svojej viac ako hodinovej prednáške, prerušovanej častými otázkami z publika, sústredil na metodiku diagnostiky, zdravotnej starostlivosti, liečby a manažment pacientov s polio a PPS.

Pán John McFarlane vzápätí prekvapil všetkých zúčastnených vyhlásením, že v priebehu najbližších mesiacov sa začne realizovať grandiózny projekt PoPSyCLE, ktorého cieľom je podpora výskumu, vzdelávania a šírenie informácií týkajúcich sa PPS v oblasti teórie, klinického a sociálneho prostredia a ktorý bude zameraný na zdravotníckych špecialistov, ľudí po polio v primárnej liečbe syndrómu, ako aj na manažment starostlivosti o týchto pacientov. Veľa informácií o tomto projekte zatiaľ k dispozícii nie je, vieme len to, že je za tým predbežne neznámy donor, ktorý sa rozhodol venovať svoje finančné prostriedky (hovoria sa o niekoľkých desiatkach miliónov euro) práve na tento účel. Spustenie projektu sa predpokladá v r. 2018, prvé dve pracoviská by mali byť v Londýne a Dubline, neskôr aj v Amsterdame. Je to nepochybne veľmi ambiciózne projekt a verím, že nejaký úžitok, prinajmenšom v možnosti robiť osvetu o polio a PPS aj pre odborných lekárov na Slovensku.

V nedeľu dopoludnia sa za účasti všetkých jeho členov uskutočnilo zasadnutie výboru EPU. Hlavným bodom programu, v súlade so štatútom organizácie, bola voľba nového prezidenta, ktorého volí zo svojich radov výbor, nie Valné zhromaždenie. Ako sme už avizovali, novou prezidentkou EPU sa stala pani Gurli Nielsen, podpredsedníčka organizácie obráňarov v Dánsku, k čomu sme jej všetci srdečne zablahoželali. Jej profil podrobnejšie predstavíme v najbližšom čísle Informátora. V ďalšom priebehu zasadnutia výboru EPU sme sa venovali rôznym otázkam súvisiacim so

zabezpečením fungovania EPU (úlohy súvisiace s prevzatím funkcie novou prezidentkou; spoločná komunikácia; aktualizácia webstránky; vzťah k Európskej organizácii zriedkavých chorôb EURODIS a ďalšie).

Na cestu späť sme sa vydali v pondelok ráno – v navigácii sme si zvolili „Domov“ a po nejakých deviatich hodinách sme tam naozaj aj bez problémov dorazili, keď sme ešte predtým vyprevadili Klári na železničnú stanicu. No aj keď nám za tie štyri dni nebolo zle, potvrdilo sa staré známe „všade dobre, doma najlepšie“.

Na záver už len dodám, že cestu na trase Bratislava – Lobbach a späť (cca 1 550 km) sme absolvovali autom vcelku v pohode a bez väčšieho blúdenia, všetky náklady na cestu a pobyt sme si pritom hradili z vlastných zdrojov.

Štefan Grajčár

Stali sme sa členmi Aliancie zriedkavých chorôb

Na členskej schôdzi v máji 2017 v Piešťanoch sme odsúhlasili návrh predsedu, aby sme sa ako organizácia zastupujúca záujmy poliomyelitikov na Slovensku uchádzali o členstvo v slovenskej Aliancii zriedkavých chorôb (AZCH).

AZCH je podobne ako naša Asociácia polio občianskym združením, ktorého poslaním – ako je to vymedzené v jeho Stanovách – je:

„Trvale zlepšovať zdravotné a sociálne podmienky života ľudí so zriedkavými chorobami (ďalej len ZCH) a ich rodinných príslušníkov.

Ochraňovať ich práva a potreby.

Podporovať integráciu rodín so ZCH do spoločnosti.

Zvyšovať kvalitu života jedincov so zriedkavými chorobami a ich rodinných príslušníkov.“

Zo Stanov AZCH ešte citujem prvý bod z článku „II. Predmet činnosti:

Aliancia ZCH je aliancia patientskych organizácií zastupujúcich pacientov so zriedkavými chorobami (ZCH) a jednotlivých pacientov a ich rodinných príslušníkov, ktorí trpia niektorým zo zriedkavých ochorení. Za zriedkavé choroby (ZCH) sú považované choroby s výskytom menej ako 5 chorých na 10 000 obyvateľov. ZCH sú podľa EÚ definované ako život ohrozujúce alebo chronicky invalidizujúce ochorenia. V súčasnosti je známych 6 000 až 8 000 zriedkavých ochorení, ktoré počas života postihujú 6 až 8 % populácie, čo v EÚ predstavuje 27 – 36 miliónov ľudí. Prejavy ochorenia môžu vyústiť do trvalej invalidity až smrti pacienta. Ide o alianciu patientskych organizácií, jednotlivcov, ich rodinných príslušníkov a dob-

rovoľných záujemcov usilujúcich o zlepšenie životných podmienok pacientov so ZCH a kvality ich života.“

AZCH má sídlo v Pezinku na Kollárovej 11, štatutárnou zástupkyňou je **Ing. Beata Ramljaková**, odborným garantom PharmDr. Tatiana Foltánová, PhD. Súčasnými členmi Aliancie ZCH sú nasledovné organizácie (všetko sú to neziskové organizácie alebo občianske združenia):

- Asociácia Marfanovho syndrómu
- Slovenská spoločnosť pre spina bifida a/alebo hydrocefalus
- Združenie ojedinelých genetických ochorení
- Združenie pacientov s pľúcnou hypertenziou
- Praderovho – Williho syndrómu
- Slovenská myelómová spoločnosť
- Debra Slovakia – pomoc a podpora dospelým, deťom a rodinám, kde niektorý člen trpí zriedkavým genetickým ochorením epidermolysis bullosa (chorobou motýľích krídel)
- Klub cystickej fibrózy
- Klub motýlik - Liga proti reumatizmu na Slovensku, OZ pre pacientov so SLE (Systémový lupus erythematosus)
- Slovenská asociácia cystickej fibrózy
- Organizácia muskulárnych dystrofií v SR
- Priatelia slaných detí (pomoc ľuďom s ochorením cystická fibróza)
- Asociácia tuberóznej sklerózy (ASTUS)
- Národné združenie pre PKU (fenylketonúria)
- Slovenský klub pacientov po transplantácii krvotvorných buniek – EBMT.SK
- AKU Spoločnosť Slovensko a Česko (AKUSSaC) (alkaptonúria)
- Naše motýliky (zastrešuje rodiny s deťmi so špeciálnymi potrebami v zmysle viacnásobného postihnutia)
- CDKL5 (zriedkavé genetické ochorenie – mutácia CDKL5 génu)
- Asociácia polio v SR, RŠO SZTP.

Aliancia ZCH má svoju vlastnú webovú stránku – www.sazch.sk, vydáva aj časopis, newsletter s názvom MINORIT. Do jeho aktuálneho, septembrového čísla som spracoval aj príspevok, v ktorom som krátko predstavil našu Asociáciu polio v SR (<http://sazch.sk/asociacia-polio-v-sr-clenom-aliance-zch/>). No a súčasťou tohto predstavenia bola aj požiadavka, aby sme poskytli aj logo našej organizácie – keďže však zatiaľ žiadne nemáme, dovolil som si ho rovno vytvoriť:

Záverom už len dodávam, že motiváciou pre členstvo našej Asociácie v AZCH je nádej, že prostredníctvom tejto organizácie zvýšime možnosti prezentácie a obhajoby oprávnených potrieb poliomyelitikov pred odbornou i laickou verejnosťou na Slovensku. Veríme, že členstvo v SAZCH našim členom pomôže, budeme sa tiež usilovať o to, aby sme aj my svojím dielom a v rámci našich možností prispeli k napĺňaniu cieľov Aliancie zriedkavých chorôb.

Štefan Grajčár

Náš rekondičný pobyt v Hokovciach

Milí priatelia, chcem sa s Vami podeliť o svoje dojmy a zážitky z nášho rekondičného pobytu v Hokovciach, kde sme pobudli od 13. 8. do 19. 8. Mnohí sme v hoteli Park v Hokovciach nikdy neboli a tak sme boli plní očakávania. Aj ďaleká cesta pre nás z východu bola pohodlná, lebo sme sa spojili a cestovali autom. Hotel Park na mňa urobil veľmi dobrý dojem a cítila som sa tých pár dní veľmi dobre. Privítanie personálu hneď pri obede bolo veľmi milé, také rodinné a dávno som sa s takým pekným gestom nestretla, rovnako ako pozvanie na kávičku a koláčik na rozlúčku deň pred odchodom. Ubytovanie bolo slušné a prekvapil ma veľký počet bezbariérových izieb, ktoré boli na prízemí. Bolo vidieť, že majitelia hotela na handicapovaných ľudí mysleli a počítali s nimi. Každý deň sme mali po dve procedúry a dali sa dokúpiť za ozaj veľmi slušnú cenu, čo som tiež ocenila. Vyberali sme si z troch jedál a švédске raňajky boli tiež bohaté, tak si myslím, že nikto nemohol voči strave nič namietať.

Veľmi sa mi páčil aj program, ktorý nám hotel pripravil. Hneď pondelkový „kačací večer“ bol úžasný, dobré jedlo, chutné víno a veselý pán harmonikár nás zabával peknými pesničkami a my sme sa radi k spevu pridali. Vo štvrtok sme mali v reštaurácii hudobný večer zo živou hudbou, kde nám hral a spieval spevák naše milované staré hity a country, aj sme sa vychytili na parket aspoň na chvíľu. Volné teplé večery sme trávili vonku na terase a ocenili sme aj dobré čapované pivo. Janko nám spríjemnil večery aj hrou a spevom na gitare, veď náš rekondičný pobyt si bez gitary a spevu ani neviem predstaviť, patrí to k našim pobytom. Prišli nás do Hokoviec navštíviť aj priatelia, ktorí nemohli z rôznych príčin prísť na celý pobyt, určite sa aj im hotel páčil a prídu s nami na náš pobyt na budúci rok. Teraz by som chcela vyzdvihnúť to, čo ma oslovilo najviac a to boli: *bazény*. Boli súčasťou hotela, pobyt v nich bol neobmedzený do večerných hodín a hlavne, čo ja stále riešim, veľmi dobrý prístup do bazénov. Vo vnútornom bazéne boli pevné drevené lavičky, postupné schody do

bazénu a dobrý sprchový kút s madlom, ručnou sprchou, do ktorého sa v pohode vošla plastová stolička a tak sme ju mohli k spokojnosti používať. Veľmi sme ocenili aj menší sedavý bazénik s teplučkou vodou, kde sme sa mohli zohriať. Veľkým bonusom bol vonkajší bazén, ktorý sme si v peknom teplom počasí naplno užívali. Ocenila som dostatok lehátok, ľahkých, ale pevných okolo bazénu aj slnečníkov. Voda bola čistá a ozaj osviežujúca, pri chladnejšom počasí by sme už potrebovali asi viac odvahy vojsť do vodičky, ale chvalabohu nám počasie žičilo. Jedinou smutnou a tragickou udalosťou, ktorá sa nám na našom rekondičnom pobyte prihodila a nepamätám sa, že by sa niekedy prihodila, bol nečakaný skon našej členky Mariky Smoterovej. Aj keď mala so srdiečkom problémy, vždy Vás smrť zaskočí a tá sa dotkla aj tých, ktorí sme ju bližšie nepoznali. Ako keby sa prišla s nami rozlúčiť, preto sa nám ani nezdalo vhodné, aby sme sa zabávali na diskotéke, ktorá mala byť v piatok pred odchodom. Takže aj tombola, ktorá mala byť na diskotéke, putovala naspäť do Bratislavy a príde za nami na jarný víkendový pobyt do Piešťan.

Odchádzali sme v sobotu po raňajkách a lúčili sme sa s tým, že sa na budúci rok opäť uvidíme. Keďže už máme rezervovaný termín na budúci rok, tak sa už teraz teším na pekne strávený týždeň v Hokovciach. Aj Vy priatelia, ktorí ste ešte v Hokovciach neboli, pridajte sa k nám na budúci rok, budete spokojní, ako sme boli spokojní aj my. Tak už si len želajme, aby k nám bola zima milosrdná, rýchlo ubehla, aby sme sa v zdraví a dobrej nálade stretli na budúci rok.

Vaša Anna Porembová

Piešťany, Šírava a iné ...

Milí priatelia, v minulom čísle Informátora sme sa Vám bližšie predstavili a oboznámili s tým, čo nám dalo členstvo v Asociácií polio. Dovoľte, aby sme sa Vám prihovoriť aj teraz a aspoň trochu sa podelili o naše aktivity, stretnutia, alebo ako to nazvať, spomienky, na chvíle prežité s niektorými z Vás, alebo o spoznaní nových ľudí v tomto roku.

Máj 2017 – víkendový pobyt v Piešťanoch v hoteli Satelit

Tento rok bol výnimočný nielen tým, že bol predĺžený o pondelkový štátny sviatok, ale najmä preto, že sme si na členskej schôdzi konanej v sobotu pripomenuli 25. výročie založenia Asociácie polio v SR. Nebudeme sa o tom rozširovať, veď ostatne väčšina z Vás sa zúčastnila pobytu a ktorí nie, tak boli alebo budú informovaní od kompetentnejších ako my.

Júl 2017 – Šírava, týždenný pobyt od 28. 7. – 4. 8. 2018

Tento pobyt nebol síce organizovaný AP, ale dali sme sa nahovoriť Ankou Porembovou a Monikou Bednárovou, ktoré už predtým sa zúčastnili takéhoto pobytu prostredníctvom vozičkárov z Prešova. Rozhodli sme sa pre tento pobyt jednak z dôvodu, že sme už vedeli, že sa nebudeme môcť zúčastniť týždenného pobytu v Hokovciach, pretože v tom čase sme mali mať na prázdninách nielen vnučička Matúška, ktorého už poznáte, ale aj jeho sestričku, našu vnučku Sárku. Lákalo nás aj to, že zo Šíravy budeme mať možnosť navštíviť aj našich blízkych príbuzných. Týždenný pobyt sa konal v hoteli CHEMES, v hoteli, v ktorom ste istotne viacerí absolvovali pobyty v začiatkoch vzniku AP. Naša Alicka nás požiadala, či by sme ako nezainteresovaní (v tom čase sme ešte neboli členmi AP), nevyjadrili naše dojmy z tohto hotela a prostredia, v ktorom sa nachádza, veď na budúci rok to bude 10 rokov, čo sa prestalo chodiť z AP na Šíravu. Priznám sa, že nás s Milanom aj lákalo vrátiť sa na Šíravu, kde sme dosť často chodievali, najmä keď ešte synovia boli malí. Na tento pobyt sme so sebou vzali aj vnučku Sárku, aby spoznala miesta, kde sme sa narodili, bývali a prežili väčšiu časť svojho života.

Na Východ sme sa vybrali 29. 7. 2017, zastavili sme sa u mojej sestry, ktorá aj s neterkou býva pri Stropkove a na Šíravu sme šli až v nedeľu 30. 7. 2017 poobede. Už po ceste z Michaloviec smerom na Šíravu sme videli, že sa dosť zmenilo a nešlo iba o cesty, ale aj stavby a najmä prírodu. Keď sme tam chodievali v 80-tich, 90-tich rokoch už z dialky bolo vidieť na kopcoch rôzne hotely, chaty, ubytovne, no to všetko bolo teraz skryté akoby v lese, iba veľké stavby ako napr. aj cieľ našej cesty CHEMES päť poschodovej budovy bolo vidieť z dialky, najmä veľký nápis na streche. Pri vstupe do budovy nás milo prevapila veľká pekná vstupná hala, v ktorej sa nachádza recepcia s pekne upraveným sedením na oddych, po jej ľavej strane je bar s otvoreným prechodom do jedálne, vedľa ktorej sa nachádza malý salónik, ktorý v tom čase, keď sme tam boli, slúžil asi pre väčší počet hostí hotela, tiež ako jedáleň. Personál hotela, či už čašníci, recepčné, ale aj zamestnanci kuchyne boli skvelí, tak ako bola aj výborná strava (dalo sa vybrať z troch jedál – raňajky boli formou švedských stolov). Po pravej strane recepcie je vstup do telocvične alebo do fitness centra. Priestory neboli ešte celkom vybavené zariadením, ale miestnosti boli pekne upravené.

Celkovo nás tam bolo 15 členov, ale v hoteli nás bolo ubytovaných 13. Poobede a najmä každý večer sa k nám pridali Zuzka Baranová s priateľom Gejzom. Vlastne všetkých nás tam bolo 17, zabudla som povedať, že pobytu sa zúčastnila aj vnučka Martušky Bartkovej Zuzka. Z nej a našej Sárky sa stali skoro nerozlučné kamarátky. Hneď v nedeľu večer nás prevapil

Janko Bartko, keď prišiel do hotela so svojou CANTRY skupinou (+ 3 členovia). Hrali a spievali tak úžasne, že terasu zaplnili nielen vozičkári z Prešova, Stropkova, ale aj iní hostia hotela. Naše posedenia na terase sa opakovali každý večer až do odchodu, naplnené spomínaním tých, ktorí sa zúčastňovali pobytov z AP alebo len tak, téma sa vždy našla či už vážna alebo zábavná, niekedy sme stratili pojem o čase a sedeli do neskorých večerných hodín.

A čo sa týka či odporučiť alebo neodporučiť rekondičné pobyty členov AP na Šírave, záleží na rozhodnutí všetkých.

August – Hokovce, rekondičný pobyt

Ako sme uviedli, že sa nebudeme môcť zúčastniť pobytu, nakoniec sme sa tam zašli pozrieť. Využili sme možnosť, že vnučku Sárku bolo potrebné doviesť do Ryknčíc (neďaleko Dudiniec), kde mala stráviť ďalší týždeň prázdnin u druhých starých rodičov. V Hokovciach sme si objednali nocľah z piatka na sobotu. No niekedy nie vždy všetko vyjde, tak ako by sme chceli. Z domu sme vyrazili dosť neskoro, takže aj keď sme do Ryknčíc išli cez Hokovce okolo hotela Park, najprv sme odviezli Sárku. Do Hokoviec sme sa vrátili tesne pred večerou. Pozdravili a privítali sme sa s niektorými z Vás. Večer sme strávili s partiou vonku pred hotelom.

Priznám sa, že aj keď dosť často sme prechádzali okolo hotela PARK, nikdy by nás nenapadlo, že je to veľký hotel s rozsiahlymi prístavbami a veľkými priestormi, nadšení sme boli aj vonkajším bazénom a okolím.

September – Velké Losiny 8. – 10. 9. 2017 – 4. stretnutie obrnárov

Hovorí sa, že človek sa nemá dopredu na niečo veľmi tešiť a je to pravda. Do odchodu nám ostávali prakticky iba štyri dni, keď som začala mať problémy s krčnou chrbticou a silnými bolesťami hlavy. Rozmýšľali sme, že všetko odvoláme a to nielen Velké Losiny, ale aj Kremnickú barličku, ktorá sa mala konať v dňoch 15. – 17. 9. 2017. Okrem toho sme boli opäť prihlásení už na 4-té stretnutie obrnárov vo Veľkých Losinách a pritom sme si naplánovali stretnutia u blízkych príbuzných v Hradci Králové a v Kladne. Do štvrtka bolesti síce nie celkom ustúpili, tak sme sa rozhodli, že do Veľkých Losin pôjdeme, nie však vo štvrtok ako vlani, ale až v piatok. Po ceste sme sa zastavili v Břeclavi – kúpiť barle a potom pokračovali do Veľkých Losin. Po ubytovaní sme sa vybrali k liečebnému domu ELIŠKA, kde Milan absolvoval liečebné pobyty. Tam sme stretli našich členov AP, ktorí tam tiež boli na stretnutí a tých, s ktorými sme sa zoznámili na minuloročnom stretnutí. Večer bolo spoločné posedenie v reštaurácii ISTRIA s občerstvením, hudbou a spevom. A kto nás zabával – no predsa náš Ondro

s Milanom Šípanom. V sobotu program bol skoro rovnaký ako vlani. Poobede sme sa zúčastnili ako diváci – povzbudzovali sme našich členov v turnaji minigolfu. Večer na spoločnom posedení v ISTRÍI boli vyhlásené výsledky a boli sme pyšní, že turnaj vyhral náš člen AP Petko Barčík. Posedenie trvalo do neskorých hodín, ako inak – zase pri Ondrikovej gitare a speve. V nedeľu sme sa každý pobrali za svojím cieľom, domov, niekto na výlety, niekto na obhliadky okolia a my ako sme mali naplánované – na návštevu príbuzných. Domov sme sa vrátili v pondelok neskoro večer, takže na prípravu na Kremnickú barličku nám ostávali iba 3 dni.

Kremnická barlička 2017

Vraví sa, že ak človek chce, všetko sa dá. Milan, ktorý po mne prevzal štafetu v pečení a zdobení perníkov (po mojich operáciách s bedrovým kĺbom) to nevzdal a s vervou sa pustil do práce. Niečo stihol pripraviť ešte pred stretnutím vo Veľkých Losinách a potom po návrate domov sme sa pustili iba do prípravy na Kremnickú barličku. Niečo som mu pomohla s perničkami, potom som ozdobil pár madeirových veľkonočných vajčiek (nejaké som mala odložené z veľkej noci), ale najmä som vyberala zo zásuviek svoje tzv. zaprášené básničky a prózu. Neboli to moje prvotiny. Písať som písala ešte na ZŠ a na SEŠ, niektoré moje akože dielka boli uverejňované v školskom časopise a v dospelosti aj keď som niečo napísala, išlo to do šuplíka. Nuž ja bláhová, či zvedavá som sa prihlásila do súťaže s vlastnou tvorbou. A to som netušila, čo ma v Kremnici čaká.

Scenár príchodu do Kremnice akoby sa opakoval z minulého roku. Cestu sme už poznali, takže sa nám išlo lepšie ako prvýkrát. Po ubytovaní a večeri sme si pozreli a odfotografovali vystavené dielka aj iných účastníkov, privítali sme sa s tými, ktorých sme spoznali minulý rok a pozdravili ostatných súťažiacich. Tí, ktorí sme súťažili v prednese poézie, prózy a v speve sme vyplňovali dotazníky v čom a s čím vystúpime. Chvíľu sme si posedeli, porozprávali a potom aj dosť unavení jednak z prípravy, z cesty, ale ja z napätia, čo bude zajtra, sme sa vybrali do ubytovne Zlatý dukát. Vítal nás náš známy pekne zurčiaci potôčik. Vlani jeho zurčanie a cvrlikanie vtáčikov bolo počuť až do izby, kde sme boli ubytovaní. Tento rok sme boli ubytovaní na opačnej strane. No v noci nás, tak ako vlani, prebudil klopkajúci silný dážď a ten trval s menšou alebo väčšou intenzitou počas celej soboty. Ráno už pri vstávaní, pri raňajkách až do súťaže som cítila veľkú nervozitu.

Súťaž začala presne o 9,00 hod. Najprv privítaním, s predstavením poroty a s oboznámením s programom, s poradím ako bude prebiehať vlastná súťaž. Zlatá pani predsedníčka poroty, tak ako vlani (ale to som nesúťažila)

sršala peknými poznámkami a povzbudením. Skoro som pri tom zabudla na nervozitu, strach, no len do chvíle, kým som nepočula svoje meno, že súťaž začína poéziou – vlastná tvorba. Keď som vstávala od stola triasli sa mi ruky, no keď som počula pani predsedníčku, či je tu taká a než som došla k porote a k mikrofónu to sa mi triasli nielen ako sa hovorí kolena, ale celé nohy. A ja, ktorá som poznala svoje básne naspamät, som habkala a viac čítala z papierov než prednášala. Veľmi ma to mrzí, pretože hlavne prvou básňou „Žena – agronóm“, ktorú som venovala svojej najlepšej vedúcej, keď sme v 80-tich rokoch pracovali spolu na zakladajúcom JRD na Orave, ona ako hlavný agronóm a ja ako ekonómka, chcela som ňou vyzdvihnúť prácu ženy a matky. Neviem ako som sa vrátila naspät ku stolu, ani čo povedala pani predsedníčka poroty. Uspokojila som sa postupne pri sledovaní, počúvaní ďalších súťažiach, ktorí boli úžasní, suverénni, smelí, v tomto roku ich súťažilo viac. Pri súťaži v próze som cítila ešte stále nervozitu, no nie až tak intenzívne ako pri poézii, keď som vlastne ako prvá zahájila súťaž Kremnickej barličky. Aké bolo moje prekvapenie, keď pri vyhlásení výsledkov som počula svoje meno – 2. miesto v próze – vlastná tvorba. Ale poučila som sa a uvedomila, že človek sa ma učiť celý život a to nielen naspamät prednášať, ale aj sebaovládaniu, premôcť strach a chápať iných a pomáhať, tak ako mne pomohla pani Anka Šutáková, ktorú som spoznala až tam počas súťaže a osobne sme sa predstavili až po skončení súťaže a ktorá tiež súťažila v próze – vlastná tvorba a vyhrala 1. miesto, keď ma ukludňovala, že sa to môže stať aj iným a ktorá uviedla vo svojej próze, že Kremnická barlička nie je len o súťaži, o luxusnom ubytovaní, prostredí, ale o spoznávaní a stretávaní sa s ľuďmi, s ktorými chceme prežiť pekné chvíle, na ktorých chceme spomínať len v dobrom a na ktorých a nielen na nich, ale aj na tých, ktorí prídu na ďalšiu Kremnickú barličku po prvýkrát, sa budeme tešiť a povzbudzovať ich.

O celkovom priebehu súťaže predvedením videozáznamu s ukážkami vystavovaných prác by sme sa chceli s Vami podeliť, ak nám to zdravie a okolnosti dovidia, na víkendovom stretnutí v máji 2018. Chceme Vám len povedať, že sa nemáte čo báť, alebo hanbiť zúčastniť sa Kremnickej barličky (hovorím to aj napriek mojej skúsenosti s trémou). Možno, že prvé roky Kremnickej barličky boli alebo pripadali niektorým ako súťaž školákov, ako som počula od niektorých našich členov, ale nám stačí len porovnanie vlaňajšej a tohtoročnej Kremnickej barličky. Môžeme povedať, že súťaž je na vysokej úrovni s hodnotnými príspevkami, že v tomto roku bolo viac pekných vystavených prác, viac súťažiach a v porote nesedia laici, ale ľudia pôsobiaci v kultúre, v spoločenskom a verejnom živote. My sa už teraz tešíme na budúcu Kremnickú barličku, len nech nám to zdravie a okolnosti dovidia, zúčastniť sa ešte aspoň raz.

Po celkovom vyhodnotení súťaže a po večeri bola voľná zábava – diskotéka sprevádzaná hudbou a spevom nielen tých, čo súťažili v speve, ale pridali sa aj ostatní, ba niektorí si aj zakrepčili. Popri zábave bola aj tombola, pri ktorej sme sa dosť nasmiali. Naše perníčky tak ako vlani, mali úspech. A tak ako vlani, aj teraz sme niektoré rozdali a niektoré dali do tomboly a tentoraz klavír s logom Kremnická barlička sme zase venovali RC SZTP do Bratislavy. Domov sme nedoniesli ani jeden perník, ale hrialo nás pri srdci, že sme niekomu urobili radosť. Milí priatelia, ja viem, že som sa dosť rozpísala a keby som tu na papier dala ešte všetko, čo sme pri týchto akciách a stretnutiach zažili, bolo by to najmenej do dvoch Informátorov. A ešte niečo: nebola to moja žiadosť, moja vôľa, aby som do Informátora dala aj príspevok, s ktorým som vyhrala. To naša Alicka vyjadrila túto myšlienku a ja som jej to slúbila. Nuž ak sa vám moje dielka budú páčiť, budem rada. A ak aj nie, rada prijmem kritiku, aby som sa mohla vyvarovať chybám, nedostatkom pri budúcom písaní, pretože v písaní by som chcela pokračovať ďalej. Môj zdravotný stav mi pomaly nedovolí postarať sa sama o seba, nie ešte vykonávať nejaké domáce práce, preto by som v písaní chcela nájsť útočisko a ak mi v tom náš Pán dovolí, veď námetov a spomienok je v mojej mysli viac než dost.

A ešte naši milí, vzhľadom na to, že sa míľovými krokmi blížia Vianoce a nový rok, chceli by sme Vám popriať: „Požehnané Vianoce 2017 a do Nového roku 2018 zaželať veľa, veľa dobrého zdravia, lebo ak to máme, vieme sa tešiť aj z malého šťastia, veľa lásky a tu lásku nie len prijímať, ale najmä mali by sme ju z celého srdca vedieť aj rozdávať“.

Tešíme sa na Vás všetkých

Hela a Milo Dovbunovci

Žena – agronóm

Venované najlepšej šéfkke JULKE – vedúcej rastlinnej výroby na Orave.

Si plná vône, vône zeme,
čo na jar roztvára svoje telo
a čaká ...
Čaká na tvoje ruky a na tvoj um,
ako ju obrobíš,
aby nám darovala chlieb.

Si plná vône, vône slnka,
čo svetlo a teplo nám dáva.
Si plná vône dažďa,

čo skropí túto zem.
Ty sa ho neľakáš ako iní,
ak je s mierou, máš ho dokonca rada.

Tvoje ruky voňajú chlebom,
dozretým klasom, ktorý stískaš v dlani
a skúmaš, či nadišiel už čas;
„Nie, ešte trochu,“ pohladíš ho jemne,
jemnučko jak tkáčka jemné plátno,
nežne jak matka hlávku dieťaťa
a na druhom lane zopakuješ ten dotyk, ale
s iným klasom zas.

Stískaš ten klas, no myšlienky sta šípy
zalietajú už v inú diaľ.
Na stráne, kde seno vonia letným slnkom
a vôňou ženských rúk
a zrakom upretým na oblohu nemo prosíš:
„Ach, vydrž ešte pekný čas“.

Teba nevábia klebety žien,
hoc sama si žena.
Teba láka rozkvitnutá zem,
pôda, čo veríš jej, že nezradí ťa,
zem, ktorú máš tak rada.

Keď požaluješ sa jej ...
Oj, veď máš starosti aj ty,
si predsa tiež žena, matka,
vypočuje ťa trpezlivo
a ty si o jeden bôľ ľahká.

V jesennom čase zase je to zem,
čo neudrží ťa vo vnútri,
čo vábi ťa k zberu plodov svojich,
k jesennej orbe,
k siatiu ozimín.

Aj v zime je tvoje vnútro plné nepokoja,
čo donesie nová jar, ďalší rok
a či nesklame ťa tá zem tvoja.
Nuž taká ty si žena poľa,
žena boja o chlieb,
žena – agronóm.

H. Dovbunová

Letno-jesenná púť za obrnármi

S Čestom sme už na dôchodku, tak sme si povedali, že využijeme každú jednu šancu stretnúť sa s obrnármi. Vybrali sme sa preto na okružnú cestu: Zepľínska Šírava – Békeščaba – Hokovce – Veľké Losiny – Janské Lázně.

Prvou letnou príležitosťou stretnutia bola návšteva nášho obľúbeného miesta – Zemplínskej Šíravy. Využili sme možnosť zúčastniť sa športových hier a rekondičného pobytu organizovaných ZOM Prešov v hoteli Chemes. Kloúbik dole pred touto aktívnou a veľmi sympatickou prešovskou organizáciou. Bola veľmi početná (vystriedalo sa tam okolo osemdesiat ľudí) a hoci naša malá obrnárska skupinka bola ako malá kvapka v Šírave, vôbec sme sa tak necítili. Naopak, bolo to, ako keby sme úplne normálne prišli do Chemesu ako za našich starých čias. Príjemné privítanie majiteľov, manželov Kudročových a úžasná partia telesne postihnutých zo ZOMky Prešov, s ktorými sme sa cítili perfektne. Jediné, čo nebolo ako za starých čias, boli zrekonštruované priestory: v prízemí s novou halou a recepciou, s novými rehabilitačnými priestormi a dolným Wellness centrom. Najpríjemnejšie boli posedenia na terase, ktorá má nový povrch a nové záhradné posedenia.

Akurát boli tie najväčšie horúčavy tohtoročného leta, tak sa nedalo nikam chodiť. Raz sme sa ešte na začiatku zašli pozrieť dole ku stánkom a k vode. Nebol to až tak veselý zážitok. Polovica stánkov zarastala trávou a tie, čo boli v prevádzke, tiež nič moc. Vraj ale celý areál bude do budúceho roka vynovený, no uvidíme. Jediné pozitívne miesta boli Kúpalisko Kaluža, nový Thermalpark Šírava a Hotel Glamour s prístavom, mólom a súkromnou plážou. Nám však stačil náš Chemes. Najviac času sme, okrem wellness centra, trávili na už spomínanej terase. Mali sme vyhradený veľký stôl, pri ktorom sa naša obrnárska parta schádzala najmä vo večerných hodinách. Príjemné posedenia sa niesli v družných debatách všetkých zúčastnených obrnárov. Okrem nás nechýbali manželia Božka s Petrom z Ostravy, Anička s Monikou, Marta s Evou, Hela s Milom a vnučkou, Marta s vnučkou a z Čiech ešte František. Chýbali len Ondro s Majkou, ktorá si zlomila ruku. Navštíviť nás prišla aj Evka Lazurová, z chatky pravidelne prichádzali Zuzka s Gejzom. No proste priama partička. Táto bola ešte rozšírená v piatkový večer o Janka Bartku, ktorý priviedol svoju minikapelu. Spestrili nám a všetkým na terase večer super produkciou. Vyspievali sme sa do sýtosti a boli sme hrdí, že práve „naši“ zabezpečili tento kultúrny večer.

Mala som možnosť hovoriť s manželmi Kudročovými o perspektívach ich hotela a taktiež s Borisom Klohnom, šéfom prešovskej organizácie, ktorému veľmi záleží, aby nový wellness bol prístupný všetkým telesne postihnutým. Áno, rekonštrukcia bola urobená, ale pre nás ťažko telesne

postihnutých je vstup a hlavne výstup z bazéna skoro nemožný. Je však v záujme hotela, aby sa bariéry upravili. Bol príslub, že sa budú snažiť do budúceho roka toto zrealizovať. Navrhli sme aj drobné úpravy ohľadom sedačiek a držiadiel v sprchách, ktoré iniciovala naša Anička Porembová. Manželia Kudročovi zaspomínali na naše bývalé rekondičné pobyty. Radi nás opäť privítajú a urobia všetko pre to, aby sme boli spokojní. Šírava je Šírava, ja osobne mám na ňu tie najlepšie spomienky, hoci boli väčšinou pracovné. Pre mňa je nedoceniteľná prírodnou atmosférou celého okolia. S Evkou sme si hovorili, že by sme sa sem opäť vrátili na obrnársky pobyt. Určite by sa pozbierala dosť veľká skupina záujemcov. Chápe, že pre niektorých zo západného Slovenska je to už ďaleko, síl nám ubúda a netrúfame si na tak náročnú cestu. Ale možno, pri dobrej vôli, by sa dalo dohodnúť s niekým, kto by to zvládol...

Zo Šíravy sme sa presunuli do Maďarska, do Békeščaby, kde máme rodinu. Tu sme pobudli vyše týždňa. V rámci neho sme sa stretli s našim maďarským kamarátom – obrnárom, Karčim Felegyim. Bavili sme sa o všetkom možnom, o jeho návštevách Janských Lázní, kde bol v lete dvakrát a návšteve na Hálavom mlyne, kde sa schádzajú obrnári – priatelia kapely Polio Melody Band. Odovzdal mi pre českú AP aj ich novú knihu (pre AP v SR ju dostal Štefan), ktorú vydala Maďarská polio nadácia pod názvom „Obrna 2.0 so zameraním na postpoliosyndrom, výskyt a liečbu“. Autorkou je Dr. Nóra Schweitzer, dcéra nedávno zosnulého obrnárskeho aktivistu Jánosa Schweitzera.

Z Maďarska sme zamierili zase na Slovensko. Cieľom našej cesty boli opäť slovenskí obrnári. V Hokovciach v Hoteli Park po prvýkrát prebiehal rekondičný pobyt AP v SR. Už pri zítaní nás mnohí nadšene informovali, ako je tam dobre. K dispozícii bol nielen vnútorný bazén, ale hlavne vonkajší, ktorý v tých horúčavách každý rád využíval. Veľmi spokojní boli aj s procedúrami. Ubytovanie a strava boli pre nás dostačujúce, strava výborná, izby priestrané. Menším nedostatkom bolo okolie. Okrem prilahlého lesoparku a kaštiela nebolo kam ísť. Mnohí to riešili tak, že sa taxíkom zaviezli do Dudiniec vzdialených asi dva kilometre. S celkovou spokojnosťou som mala trošku problém. Predsa, porovnávala som so Šíravou, i keď ma Zuzka privítala vetou: „Nikdy viac Šírava, už len Hokovce!“, neviem, neviem... Obidve destinácie majú svoje pre a proti. Pre Bratislavčanov sú Hokovce príjemne dostupné autom, žiaľ hromadná doprava je dosť komplikovaná najmä v dňoch pracovného voľna, kedy rekondícia začína a končí. A neviem, čo by sa stalo, keby v Hokovciach celý týždeň pršalo, ako by sme sa zabavili. Je fakt, že my sme tam boli iba tri dni, a preto nevieme situáciu objektívne posúdiť. Ale to už nechám na vás. Popremýšľajte a dajte Rade návrhy, čo je pre nás vyhovujúce a kam chceme ísť.

Po príchode domov sme chvíľu relaxovali v domácom prostredí s vidinou ďalších obrnárskych akcií, tentoraz už konaných v septembri v Čechách. Vo Veľkých Losinách sa už štvrtým rokom pripravoval „Sraz šesťáku“ (z bývalej detskej liečebne), o ktorých predchádzajúcich stretnutiach písavali Mockovci. Ja osobne som bola na šestke dvakrát ako osem a deväť ročná. Nemám na tieto pobyty žiadne spomienky. Preto som sa nikdy nehlásila k týmto stretnutiam. Ale s Čestom sme boli zvedaví na atmosféru, ktorá tam vládne a kto tam býva, do nášho Zpravodaja pravidelne dávam obsiahle informácie s bohatou fotodokumentáciou. V sobotu sme sa teda vybrali na výlet do Veľkých Losin. Zamierili sme priamo k tzv. šestke, teraz Šárke. Už pri zdolávaní klasického dláždeného chodníčka sme sa stretli s našim predsedom Štefanom. Hneď mi poskočila dušička, že je tu už prvý slovenský účastník. Pretože stretnutie bolo avizované ako medzinárodné, vraj sa prihlásilo viacej Slovákov ako Čechov. Na šestke bolo o desiatej stretnutie so zástupkyňou kúpeľov. Pred ním sme si urobili spoločnú fotografiu. V miestnosti teraz slúžiacej k cvičeniu u starého, pamätného stola sme si vypočuli niečo z histórie, niečo z prítomnosti kúpeľov. Asi tridsiatka zúčastnených sa mala možnosť pozrieť do zrekonštruovanej izby, pozrieť si bazén a časť rehabilitácie. Skoro každý spomínal na jednotlivé udalosti, ktoré sa odohrali v minulosti s konkrétnym miestom a konkrétnymi spolupacientmi. Tu som sa úplne strácala. Tým, že som sa necítila ako decko v Losinách moc dobre, asi som vytlačila všetky spomienky. Ale bavila som sa na ich rôznych tzv. „lumpárnach“, ktoré sa prezrádzali. Zo Slovákov tam okrem Štefana boli len dvaja. Chápala som, že ostatní tento výklad dobre poznajú z minulých rokov a potrebovali sa trošičku spamätať z predchádzajúceho veselého večerného, ba dokonca u niektorých do neskorého rána. A čakal ich ešte náročný sobotný program v podobe minigolfového turnaja, spoločnej večere v kúpeľoch a následného stretnutia s gitarami, spevom, archívnymi fotografiami a výbornou náladou. Toho sme sa už nezúčastnili. Zo šestky – Šárky sme zišli pred bývalú „trojku“, teraz Elišku do kaviarne. Tam sme sa stretli s tými, čo neboli na Šárke. Sedeli sme vonku, bolo príjemné počasie. Tu prišli ďalší jednodňoví návštevníci z blízkeho okolia. S tými som sa poznala osobne. Musím skonštatovať, že okrem slovenských účastníkov a Mirka Novosada, som z tejto mladej obrnárskej generácie liečiacej sa na šestke s ročníkom narodenia okolo 1958, nikoho nepoznala. Dôležité ale bolo, že sa poznali ostatní účastníci.

Našu púť zakončujem pobytom v Janských Láznach. V polovici septembra som bola na týždňovom rekondičnom pobyte, ktorého zavŕšením bol Festival Obrnáři obrnárům a o obrnárích. Spojenie týchto dvoch akcií si všetci pochvalujú. Jánky sú v tom čase zaplnené obrnármi tak, ako

to bývalo v minulosti. Stretávame sa na každom kroku a sme šťastní, že sa opäť vidíme – poznáte to, že? Rekondícia prebiehala v penzióne Sola Fide s tradičnými cvičeniami, masážami a každodennou návštevou nového kúpeľného bazéna. Rodinné prostredie penziónu je zárukou výbornej pohody, ktorú nám poskytuje. No a festival? Tento rok bol jeho 19. ročník, na budúci rok to budú už gulatiny. Niesol sa tiež v zabehnutom programe: Výstavy archívnych fotografií obrnárov, výstavy Portrétu a jiných ptákovin nášho obrnára Vladimíra Vondreja, vystúpeniami patientskej kapely Polio Melody Band. Sobota patrila k stretnutiu so zástupcami kúpeľov a mesta v Malom sále Janského dvora (bývalého Grandu) a k zhromaždeniu všetkých členov AP. Tu sa preberali aktuálne otázky a plánovalo sa do budúcnosti. Večer končil spoločenskou zábavou so všetkým, čo k nej patrí: tombola, spev, tanec a výborná nálada. Nedela bola časom posledných stretnutí a lúčení.

Na koniec sa ešte vrátim k nášmu májovému rekondičnému pobytu a následnému kúpeľnému pobytu v Janských Láznach. Ten májový rekondičný pobyt bol dvojtýždňový tak isto konajúci sa v Sola Fide, teda všetko bolo zase super. A prečo sa k nemu vraciam? Strela som tu obrnárku z Rímskej Soboty Martu Telgarecovú. Zaplatila si niekolkotýždňový kúpeľný pobyt v Terre. Tá je teraz zmodernizovaná, takže aj patrične finančne „mastná“. Marta sa vrátila do Janských po 25. rokoch. Uživala si to a bola šťastná z každého stretnutia s obrnármi. Bol tu aj už spomínaný Karčí Felegy, ktorý sa s vedením kúpeľov dohováral na možnosti opätovnej liečby Maďarov v Janských Láznach. Výsledok jeho rokovania nepoznám, ale verím, že sa s nami podelí o získané informácie.

Žeby svitala nádej na spoločné medzinárodné kúpeľné stretnutia v Jánkach?

Mária Mruzková, Ostrava

Moja púť do Medžugoria

Jednou z veľmi krásnych, poučných, a menej náročných dovolení môjho postproduktívneho veku bola náboženská púť do pútnického mestečka Medžugorie v bývalej Juhoslávii.

Naša krásna púť začala v podvečerných hodinách zrazom účastníkov v Bratislave. Nočnou nonstop jazdou s krátkymi občerstvovacími prestávkami cez Maďarsko a Chorvátsko sme pricestovali na Makarskú riviéru do malebného mestečka Baška Voda. V miestnom kostolíku v blízkosti pláže sme sa pomodlili za úspešný priebeh púte a rozložili sa na pláži využívajúc slnečného dňa na kúpanie v mori. Po obede sme sa cez Mostar presunuli

na čiernohorské územie a do známeho pútnického mestečka Medžugorie sme dorazili podvečer. Po ubytovaní sa a chutnej večeri v útulnom penzióne sme si boli obzrieť mestečko, ktoré pripomínalo malý blší trh so stovkami stánkov a predajní so zlatom a suvenírmí. Pútnický areál bol vybudovaný veľkoryso, a zaujalo ma asi sedemdesiat spovedníc s tabulkami akou rečou sa v nej spovedá. Podľa pripravených tabuliek by sa mohol spovedať hádam celý svet. Večernú svätú omšu pod holým nebom v amfiteátri pre cca tritisíc veriacich slúžilo asi stodvadsať farárov a miništrantov za asistencie zapadajúceho slnka a vychádzajúceho mesiaca v splne. Úžasná atmosféra i scenéria!

Ráno po raňajkách sme absolvovali nie veľmi náročnú náboženskú púť na horu Podbrdo, kde sa vizionárom zjavila Panna Mária, ktorej socha v nadživotnej veľkosti pripomína túto udalosť. Poobede sme navštívili Retenčné centrum pre bývalých narkomanov, ktorí tu žijú a pracujú v komunite ako v kláštore. Dojemná bola spoveď jedného z členov komunity, ktorý pochádzal z pomerne bohatej rodiny, ale podľahol drogám a po vyliečení pôsobí v tomto centre ako vychovávateľ. Večernú svätú omšu sme absolvovali opäť v podobnej atmosfére ako včera, len sa mi zdalo, že tam bolo viacej pútnikov.

Po pomerne krátkom, zaslúženom spánku sme vstávali ešte za tmy a vydali sa na nočný pomerne náročný výstup na horu Križevac, na ktorej je vybudovaná krížová cesta s jednotlivými zastaveniami. Po náročnom výstupe sme dosiahli vrchol tesne pred východom slnka. Východ slnka nad pohorím okolo Medžugoria mi pripomínal východ slnka vo výške asi 2700 metrov na hore Sinaj v Egypte kam sme si odskočili od Mŕtveho mora na našej púti do Svätej zemi v prvom roku môjho postprodukčného veku. Úžasný zážitok, vtedy a aj teraz.

Na vrchole hory Križevac postavili obyvatelia Medžugoria a okolia asi desaťmetrový kríž ako podakovanie Bohu za ukončenie dlhodobého sucha v tejto oblasti. Po zostupe do mestečka sme sa s chuťou naraňajkovali a oddychovali. Po obede sme sa zúčastnili posedenia v skanzene v mestskom parku s krátkou prednáškou o histórii pútnického miesta, ktorú pre nás pripravila jedna zo žijúcich vizionárok a slovenský misionár pôsobiaci v pútnickom mieste.

Večerná sv. omša sa opäť konala v amfiteátri v podobnej atmosfére ako v minulých dňoch.

Po raňajkách sme sa rozlúčili s malebným mestečkom a cestou k vlasti sme sa opäť vykúpali v mori v Baške na Makarskej riviére. Pred večerom sme nasadli do autobusu a nočnou jazdou po nádherne vybudovaných diaľniciach cez Chorvátsko a menej kvalitných cestách v Maďarsku sme nadržanom dorazili do Bratislavy.

Krásna, ale na cestovanie náročná púť, v nás zanechala mnoho dojmov a duchovných zážitkov na celý život. Aj napriek mojej už tretej návštevy tohto pútnického miesta.

Po ľudskej stránke môžeme závidieť hlavne perfektnú sieť diaľnic s kvalitnými odpočívadlami /omorište/, ale aj množstvo tunelov rôznych dĺžok na území Chorvátska, ktoré sa tam vybudovali za posledné roky.

Miloš Stilhammer

Upozornenie

Na zasadnutí Rady AP, ktoré sa konalo 5. 5. 2017 v hoteli Satelit v Piešťanoch, a následne o deň na to na spoločnom stretnutí zástupcov českej a slovenskej Asociácie polio sme sa zaoberali aj niektorými otázkami súvisiacimi s členstvom v oboch našich organizáciách. Išlo najmä o súčasné členstvo v oboch organizáciách – našich členov v českej AP, resp. českých členov v našej AP. Zatiaľ čo náš Štatút v podstate žiadne väčšie obmedzenia v tomto smere nemá (riadnym členom sa môže stať i „*cudzí štátny príslušník, ktorý zaplatí členský príspevok a súhlasí so štatútom a programom RŠO SZTP AP v SR*“), Stanovy českej AP takéto obmedzenie majú („*Členom AP se může stát fyzická osoba starší 18 let, ... která je občanem České republiky či je jako cizí státní příslušník občanem EU s povolením k trvalému pobytu na území České republiky.*“), čo v praxi zamedzovalo členstvu obrnárov zo Slovenska. Na zasadnutí Rady AP a potom na spoločnom rokovaní s českou AP sme sa však dohodli na dvoch podstatných veciach:

- zástupcovia českej AP prisľúbili upraviť si svoje Stanovy tak, aby ich podmienky členstva boli rovnocenné s podmienkami členstva v našej AP;
- vzhľadom na skutočnosť, že obe naše organizácie prispievajú svojim členom na podujatia, ktoré pravidelne organizujú (v našom prípade ide o víkendové pobyty spravidla v máji a týždňové rekondičné pobyty spravidla v auguste, v prípade českej AP sú to najmä rekondície organizované niekoľkokrát ročne), z prostriedkov asignačnej dane (dve percentá, platí pre SR), resp. z dotácií z ministerstiev (platí pre ČR) určených pre občanov jednej či druhej republiky, zástupcovia oboch organizácií sa dohodli na tom, že z týchto prostriedkov budú prispievať len pre svojich štátnych príslušníkov.

Rada AP

Marika Smoterová bola dlhoročná naša členka od roku 1995. Na stretnutia chodila na samom začiatku vzniku organizácie, potom dlhý čas mala prestávku. Tento rok sa rozhodla, že pôjde na rekondičný pobyt do Hokoviec. Netušila, že jej životná púť sa tu skončí, a my sme to chápali, ako jej rozlúčku s nami.

Češť jej pamiatke!

Jubilanti 2018

60 rokov

7. 4.	Benková Helena	Košice
14. 4.	Ogurčáková Anna	Spišská Nová Ves
24. 5.	MUDr. Baranová Zuzana	Košice
14. 6.	Hradiská Jana	Trenčianska Teplá
7. 9.	Tirpáková Judita	Košice
31. 12.	Šebian Dušan	Zvolen

65 rokov

9. 1.	Bednárová Monika	Levoča
31. 1.	Lorinčáková Anna	Košice
9. 4.	Porembová Anna	Prešov
14. 4.	Cenkerová Emerencia	Prešov
16. 8.	MUDr. Sláviková Eva	Horné Saliby
4. 10.	Mgr. Hmíráková Anna	Myjava
16. 10.	Ing. Barčík Peter	Ostrava

70 rokov

29. 7.	Ing. Novosad Miroslav, CSc.	Tŕlicko
30. 9.	Ing. Bartko Ján	Košice
12. 10.	Mgr. Uhrínová Marietta	Bratislava

18. 10.	Köböl Ján	Rimavská Sobota
6. 11.	Staňáková Emília	Trenčín
16. 11.	Ing. Dohun Milan	Vrakúň

75 rokov

14. 5.	Ing. Antošovský Vojtech	Bratislava
15. 7.	Baňasová Elena	Milpoš
22. 9.	Dr. Malá Nadežda	Bratislava
3. 11.	Kánová Helena	Bratislava

80 rokov

20. 10.	Porubský Emil	Bratislava

85 rokov

20. 5.	Geseová Ema	Nitra

**Všetkým našim členom
prajeme šťastné a veselé Vianoce,
v Novom roku 2018 veľa, veľa zdravia,
pohody a radosti
v kruhu svojich rodín.**

Rada Asociácie polio v SR

ZLOŽENIE RADY ASOCIÁCIE POLIO V SR

- PRESEDA:** **PhDr. Štefan Grajčár**, Žehrianska 7, 851 07 Bratislava
Tel.: 02/2070 2336 D (domov), 0905/542 748,
e-mail: grajcar@chello.sk, stefan.grajcar@gmail.com
- PODPRESEDOVIA:** **Mgr. Gašová Marcela**
Narcisová 21, Dunajská Lužná
Tel.: 0903/186110, e-mail: gasom@centrum.sk
Ing. Alica Suchá, Púpavová 24, 841 04 Bratislava
Tel.: 02/6542 7959 D, 0903/949 136
e-mail: suchaalica@gmail.com
- TAJOMNÍČKA:** **Mgr. Anna Hmiráková**
M. R. Štefánika 589/68, 907 01 Myjava, tel.: 0904/977 341
e-mail: a.hmirakova@centrum.sk, annah589@gmail.com
- HOSPODÁRKA:** **Helena Kánová**, L. Dédera 2, 831 01 Bratislava
Tel.: 02/5477 2951 D, 0914/147 653
- ČLENOVIA:** **Ing. Vojtech Antošovský**, ul. Čs. parašutistov 23, Bratislava
Tel.: 02/4319 1639 D, 0905/864 489
e-mail: vojtech.antosovsky@azet.sk
MUDr. Zuzana Baranová, PhD
Nám. L. Novomeského 5, 040 01 Košice
Tel.: 055/625 0727 D, 055/640 3688 Z, 0905/317 413
e-mail: zuza.baran@gmail.com
Ing. Jozef Danek
Lehotského 4, 811 05 Bratislava, tel.: 02/5249 5417 D, 0907/626 212
e-mail: jdanek@nexta.sk, danek.jozef@gmail.com
Miloš Stilhammer
Bakošova 28, 841 03 Bratislava, tel.: 0911/323 379
e-mail: milos.stilhammer@gmail.com

KONTROLNÁ KOMISIA AP V SR

- PREDSEDNÍČKA:** **Jana Šebianová**
Novozámocká 2473/3, 960 01 Zvolen
Tel.: 0908/148 544, e-mail: j.sebianova@gmail.com
- ČLENOVIA:** **Ing. Milan Dovhun**
Nekyje na Ostrove 64, 930 25 Vrakúň
Tel.: 0903/141 030, e-mail: hela_milo@hotmail.com
Doc. RNDr. Ján Bezecný, CSc.
J. Kalinčiaka 478/6, 018 41 Dubnica n/Váhom
Tel.: 0905/511 518
e-mail: jbezecny@centrum.sk; jan.bezecny@tnuni.sk

INFORMÁTOR ASOCIÁCIE POLIO V SR

Vydáva a bezplatne rozširuje pre svojich členov a priaznivcov AP v SR

Zostavila: Ing. Alica Suchá, grafická úprava: Elena Senková, vytlačil: Kartprint